

hebben nu tevens de rubriek „Maatschappij-aangelegenheden” naar achteren verplaatst, zoodat in het vervolg het wetenschappelijke gedeelte weer meer op den voorgrond zal treden.

Tevens vinden de lezers thans, vlak vóór het Maatschappij-gedeelte, nog een nieuwe rubriek, die tot titel draagt: „Nieuws uit de afdeelingen”. Wij hebben de bedoeling, daarin geregeld het meest belangrijke wat in de verschillende afdeelingen onzer Maatschappij voorvalt, zoowel op wetenschappelijk gebied als op dat van sociale hygiëne, volksgezondheid, beroeps- en standsbelangen, enz., mede te deelen, opdat men ook kennis zal kunnen nemen, van hetgeen in andere afdeelingen geschiedt, wat tot nog toe veel te weinig is gebeurd. Wij hebben ons daartoe in de verschillende afdeelingen tot personen gewend, van wie wij meenen te mogen aannemen, dat zij in staat en bereid zouden zijn ons de verlangde mededeelingen te verstrekken. Wij zijn daarin tot heden zeer gelukkig geslaagd en hebben van verscheidene collegae op dit gebied toezegging tot medewerking ontvangen, en van eenigen ook reeds copy voor deze nieuwe rubriek, zooals men uit dit nummer kan zien. Wij hopen en vertrouwen, dat dit goede voorbeeld door velen gevolgd zal worden, waardoor een voor onze lezers waarschijnlijk zeer aantrekkelijke rubriek kan ontstaan.

Redactie.

BERICHTEN.

Wetten, Besluiten, Officiële verslagen, enz..

De volksgezondheid in Nederlandsch-Indië.

Omtrent den toestand der volksgezondheid in Nederlandsch-Oost-Indië in het jaar 1919 wordt in het *Koloniaal Verslag 1920* het volgende medegedeeld:

Pest. Het aantal pestgevallen met doodelijken afloop gaf in elk der aangetaste afdeelingen over het geheel een vrij gunstig verloop te zien, ofschoon het geheele aantal gevallen sterk toenam, ten gevolge van de uitbreiding in één afdeeling nl. Temangoeng. In de afdeeling Soerabaja was het aantal gevallen in Januari 64; het bedroeg in Mei en Juni resp. 3 en 2 en bleef gedurende de tweede helft van het jaar vrijwel op 7 per maand. In Salatiga kwamen in Januari 28 gevallen voor, in Februari 56. Daarna daalde het in Juli tot 3, in Augustus één, in November 3 en in December 2. In Magelang kwam tot September slechts één geval voor, nl. in April. Van September tot December steeg het aantal van 8 tot 24. In Semarang was het aantal het grootst in Januari, nl. 7, terwijl het verder 1, 2 of 3 per maand bedroeg. Zeer ernstig woedde de ziekte in Temangoeng: Januari 64 doodelijke gevallen, Februari 146, Maart 39, April 40, Mei 22, Juni 39, Juli 35, Augustus 41, September 67, October 357, November 613, December 1052. Dientengevolge waren de aantallen der gevallen van maand tot maand voor geheel Java ook stijgend: Januari 167, Februari 242, Maart 101, April 62, Mei 43, Juni 49, Juli 38, Augustus 49, September 85, October 384, November 635, December 1093. Een verklaring voor dit plotseling heftig optreden van de ziekte in een bepaalde streek is moeilijk te geven. Het meer en meer endemisch worden van de pesthaarden en de uitbreiding der ziekte naar de peripherie is waarschijnlijk schuld eraan. Voor de afdeeling Temangoeng gold daarenboven de ongunstige omstandigheid, dat het zware bergterrein van Noord-Kedoe, met een zeer dun vertakt net van berijdbare wegen, snellen aanvoer van materialen voor vluggen woningbouw niet toelaat. Deze aanvoer toch vereischt een zóó grooten tijdsduur en zóóveel arbeidskrachten, dat een gelijktijdige uitvoering van de vlugge woningverbetering in het ter bestrijding van de epidemie vereischte tempo uitgesloten is. Bovendien ontbrak een middel om de bevolking tot voortvarendheid bij dien arbeid te dwingen. Tenslotte worden in Temangoeng in sommige streken de huizen van ongebakken klei opgetrokken, welke bouwwijze het nestelen van ratten vergemakkelijkt. Bedenkt men, dat de epidemie slechts met inspanning van alle krachten binnen beperkte grenzen te

houden is, dan is het duidelijk, hoezeer de genoemde factoren tot snelle stijging van het aantal gevallen konden medewerken.

De opgedane ondervinding deed het inzicht rijpen, dat de dienst der pestbestrijding over het geheel niet zoozeer aan een betere methode, als wel aan een doeltreffender werkplan behoefte had. De bestrijding zou moeten blijven steunen op dezelfde maatregelen, als reeds werden toegepast, maar deze moesten beter geordend en in een scherper omlijnd stelsel vastgesteld worden.

Het betrof voornamelijk het vraagstuk der z.g.n. woningverbetering. De pestziekte is in den regel geen besmetting van mensch op mensch, maar van rat op mensch door bemiddeling van de rattevloo. Men moet dus de aanraking tusschen rat en mensch verhinderen en dit is te bereiken door de rat de gelegenheid te ontnemen om in de woning te nestelen. Bij de woningverbetering is men echter nagenoeg overal verder gegaan dan door het rechtstreeksche doel, de verjaging van de rat, geëischt wordt, waardoor de woningverbetering duurder werd dan noodig was en de inning van de voorgeschoten bedragen steeds moeilijker werd. De strijd tegen een epidemische ziekte, zooals de pest, eischt tweecërlei maatregelen: preventieve maatregelen, bestemd om de ziekte langzaam, maar onweerstaanbaar terug te dringen door haar den kicmbodem te ontnemen; en repressieve maatregelen, ter onderdrukking van plaatselijke uitbarstingen. De taak van den dienst der pestbestrijding is, vóór alles, van repressieven aard. Die dienst heeft te werken daar, waar de ziekte zich vertoont en in den kortst mogelijken tijd maatregelen te nemen ter verbreking van de aanraking tusschen rat en mensch. Daartoe is voldoende de acute of provisorische woningverbetering, ook mechanische ontsmetting genoemd; het doel is enkel: oogenblikkelijke verdrijving van de rat. De ervaring in sommige streken, o.a. Ambarawa, opgedaan, bewees, hoezeer deze bestrijdingswijze, mitsforsch en overal tegelijk ter hand genomen, doel treft. De preventieve maatregelen ter bestrijding van de pest, tot welke voornamelijk de stelselmatige, afdoende woningverbetering behoort, zijn maatregelen van algemeen hygiënischen en sanitairen aard en behooren in wezen niet tot de taak van den dienst der pestbestrijding. Deze maatregelen zijn slechts te nemen in een tempo, dat ter onderdrukking van plaatselijke uitbarstingen der pest volstrekt onvoldoende is. Derhalve heeft de regering besloten, het stelsel van definitieve woningverbetering als onderdeel der taak van den dienst der pestbestrijding prijs te geven en alleen de acute woningverbetering, de mechanische ontsmetting, als maatregel ter onmiddellijke bestrijding van de ziekte, waar deze zich vertoont, te handhaven. De acute epidemiebestrijding krijgderhalve de plaats die haar toekomt, de afdoende woningverbetering worde teruggebracht binnen de grenzen van het stelsel van permanente bestrijding, waar haar uitwerking inderdaad preventief zal kunnen zijn.

De ervaring, in 1917 in de kota Ponorogo opgedaan, heeft aangetoond, welke werkwijze bij deze acute woningverbetering de voorkeur verdient. Daar werd overgegaan tot het verbeteren der bestaande woningen zoodanig, dat het voor ratten onmogelijk was daarin te nestelen. Binnen een half jaar tijds gelukte het aldus de pest uit de kota te verjagen. Zal zulk een woningverbetering slagen, dan is het noodig, dat de maatregelen met grooten spoed worden uitgevoerd; daarvoor moet men over voldoende werkkrachten kunnen beschikken. De oplossing moet gezocht worden in het uitvoeren der woningverbetering in heerdienst tegen behoorlijk loon. Daarvoor zal een wettelijke regeling moeten worden gemaakt. De dienst van de pestbestrijding moet zich dus in het vervolg beperken, tot wat het repressieve stelsel eischt, en alle maatregelen van preventieven aard behooren weder tot de bemoeienis van den burgerlijken geneeskundigen dienst te worden gebracht.

Influenza. Deze ziekte heeft de wereld, en evenzoo Nederlandsch-Indië, overvallen door haar plotseling optreden, haar buitengewone kwaadaardigheid en de snelheid harer verspreiding. In Indië was men, zoomin als elders, tegen dezen overval gewapend; men moet echter maatregelen beramen om een mogelijke volgende epidemie met beter gevolg te kunnen bestrijden. Het hoofd van den burgerlijken geneeskundigen dienst heeft derhalve een commissie ingesteld met de opdracht een onderzoek in te stellen naar het voorkomen der influenza in den archipel,

naar de ziekte-oorzaken, haar verschijnselen, de mate harer uitgebreidheid, de sterfte en naar de opgedane ervaring omtrent te nemen voorbehoedingsmaatregelen en genezing. De door deze commissie ontworpen maatregelen komen op het volgende neer: 1. De geneesheeren van den dienst moeten de hoofden van plaatselijk bestuur waarschuwen, zoodra in hun ambtsgebied verhoogde sterfte tengevolge van influenza is waar te nemen. 2. Commissies moeten worden ingesteld, belast met de uitdeeling van bereid voedsel en geneesmiddelen aan de zieke bevolking. 3. Geneesmiddelen in tabletvorm moeten op eerste aanvraag aan de hoofden van plaatselijk bestuur worden verstrekt. 4. Propaganda maken voor dagelijks spoelen van mond en keel; de wegen moeten flink en geregeld besproeid worden. 5. Dragen van maskers; deze, uit eenige lagen hydrophielgaas bestaand en van vier koorden voorzien, moeten in voldoende getale worden aangemaakt en in voorraad worden gehouden om op aanvraag te worden verstrekt; van een dwingend voorschrift tot het dragen van maskers worde afgezien. 6. Verspreiding in ruime mate van populaire geschriften in verschillende talen. 7. Verzoek aan den vlootvoogd om, zoo noodig, één of meer snelvarende schepen beschikbaar te stellen voor het bezoeken van afgelegen eilanden door geneeskundig personeel en hulp-personeel. 8. Noodig is een wettelijke voorziening in den vorm van een influenza-ordonnantie, met bedoeling, afgelegen eilanden tegen besmetting te beschermen. De laatste twee maatregelen werden ingegeven door de ervaring, opgedaan door een gouvernements-arts, die in het gewest Ambon een onderzoek had ingesteld naar de vermeerdeerde ziekte en sterfte tijdens de influenza en per torpedojager talrijke eilanden bezocht. Hij wees op den invloed van het scheepvaartverkeer op de verspreiding der epidemie over die eilanden. Telkens werd, kort nadat een zeeschip een havenplaats had aangedaan, de bevolking aangetast; het vrij drukke prauwenverkeer met de kleinere eilanden zorgde dan voor verdere verspreiding der ziekte. Overal was het sterftcijfer zeer hoog. Zoo stierven aan de Boela-baai op een bevolking van 750 zielen niet minder dan 145 personen; te Fak-Fak stierven op 900 zielen 194 personen; in Kokas en omstreken 372 op 5200 zielen. Een ordonnantie, zooals boven bedoeld werd, zal vermoedelijk binnenkort worden vastgesteld. De uitkomsten van de reis van genoemden gouvernements-arts, die op verschillende plaatsen geneeskundige hulp verleende, werden aangevuld door de opdracht, een gouvernements-arts gegeven, om ter verleening van heilkundige hulp in de residentie Ambon en voorts in Ternate, Menado, Makasser en Bandjermasin een dienstreis derwaarts te ondernemen. De geneeskundige dienst kwam door dit alles op het denkbeeld, dat een geregeld bezoek van geneeskundigen aan de op die afgelegen plaatsen van den archipel zonder eenige bescherming, wegens het geheel verstoken zijn van geneeskundige hulp, aan ziekte en dood overgeleverde bevolking van groot nut zou zijn. Dit denkbeeld zou te verwezenlijken zijn door den burgelijken geneeskundigen dienst de beschikking te geven over een *hospitaalschip*, waardoor tevens een afdoende regeling te treffen zou zijn voor het vervoer van krankzinnigen en leprozen. Op dit hospitaalschip moeten geplaatst worden een chirurg, een internist, een tandheilkundige, het noodige verpleegpersoneel en een staf van deskundigen voor plaatselijke onderzoekingen naar de hygiënische gesteldheid van verschillende streken. Het verzamelen van gegevens op hygiënisch, anthropologisch, geneeskundig, zoölogisch gebied, enz., kan niet anders dan ten goede komen aan de in vele opzichten nog onvolledige kennis van hygiënische verhoudingen en ziekte-oorzaken in verschillende deelen van den archipel. Op de voorloopige begroting voor 1921 is een memoriepost voor de aanschaffing van zulk een vaartuig uitgetrokken.

Tuberculose. De groote beteekenis voor de volksgezondheid van den strijd tegen de tuberculose leidde de regeering er toe te onderhandelen met de Centrale Vereeniging tot bestrijding der tuberculose in Nederlandsch Indië over de vraag, of deze vereeniging bereid zou zijn om de op- en inrichting en exploitatie van sanatoria ten behoeve van tuberculeuse landsdienaren en andere personen op zich te nemen. De vereeniging verklaarde zich bereid die taak op zich te nemen, mits het gouvernement drie-vierden van de op- en inrichtingskosten en eveneens van

de exploitatiekosten voor zijn rekening nam. De regeering verklaarde zich bereid het gevraagde subsidie te verleenen op de volgende voorwaarden: 1°. Medezeggenschap van het gouvernement bij de oprichting en instandhouding van sanatoria. 2°. De oprichting en het beheer van longlijders-sanatoria zal gecentraliseerd moeten blijven bij de vereeniging; plaatselijk werkende vereenigingen kunnen ook geldelijken steun krijgen van het gouvernement, mits zij samenhangen met en een onderdeel vormen van de centrale organisatie. 3°. Een zeker aantal plaatsen wordt in de sanatoria bestemd voor tuberculeuse landsdienaren. In dien geest werd een gouvernementsbesluit opgemaakt, waarbij aan de Centrale Vereeniging voor de oprichting en instandhouding van sanatoria voor longlijders een geldelijke tegemoetkoming kan worden verleend ten bedrage van drie-vierde der uitgaven op de boven aangegeven voorwaarden. Op dezen grondslag kon de Centrale Vereeniging nu haar werkzaamheden met kracht voortzetten. Bij Patjet, afdeling Tjiandjoer der Preanger-Regentschappen, werd een sanatorium voor longlijders opgericht en kort daarna kocht de vereeniging het voormalig landhuis Semplak nabij Buitenzorg, dat eveneens voor sanatorium werd ingericht. Vervolgens werd de voormalige controleurswoning te Batoe, bij Malang, kosteloos in eigendom aan de Centrale Vereeniging afgestaan, onder voorwaarde, dat het gebouw voor geen ander doel dan oprichting van een herstellingsoord zou worden gebruikt.

MUNTENDAM.

BUITENLAND.

DUSSELDORF. — Wonderdoeners. De nieuwste vorm, waarin zich de kwakzalverij voordoet is zoo ergerlijk, en het feit, dat zij er voordeel in ziet, zich in dien vorm voor te doen wijst op zulk een achteruitgang in de beschaving bij de menigte, dat ook in kringen, die tot nu toe de kwakzalverij de hand boven het hoofd hebben gehouden, wel een kentering moet komen, tenzij de achteruitgang zich ook van die kringen heeft meester gemaakt. Te Homburg is de schrijver RODERICH MULLER-CZERNY als „tweede Christus” opgetreden; hij zegt, dat hij negen zintuigen heeft, en heeft een wonder-geneesinrichting geopend. De verwer FRANZ HIRBERG noemt zich „Jezus van Düsseldorf” en verdient daarmee 10000 mark per dag. Een derde wonderman LOUIS HAÜSZER doet het met niet minder dan den titel van „Werdeidheilans” (*Deutsche med. Wochenschr.*)

FRANKFORT a. M. — Röntgen eeredoctor. De natuurkundige faculteit heeft RÖNTGEN, wegens de ontdekking van de X-stralen vóór 25 jaren, tot doctor honoris causa benoemd (*Deutsch med. Wochenschr.*).

PARIJS. — De koeien-eisch aan de hongerlanden verzacht. De Entente blijft vasthouden aan haar eisch om vee en gevogelte, door Duitschland te leveren. In het geheel worden 3910721 dieren gevraagd, waaronder 640000 koeien en 200000 konijnen. Maar de tijd, waarover de levering loop, is verlengd. Van de koeien en drachtige vaarzen behoeven er binnen de eerstvolgende 6 maanden slechts 30000 te worden gestuurd. Op deze wijze wordt het groote gevaar voor de zuigelingen althans voor eenigen tijd afgewend. (*Deutsche med. Wochenschr.*)

RUSLAND. — Duitsche geleerden in bruikleen gevraagd. Een leeraar aan de Berlijnsche universiteit deelt in de *Deutsche med. Wochenschr.*) mede, dat de Russische regeering twee agenten naar Berlijn heeft gezonden om Duitsche geleerden, vooral artsen, te verlokken om naar Rusland over te komen. De eene, FEDOROSKY, was vroeger custos aan het mineralogisch instituut te Petersburg; de andere, NEMENON, is daar directeur van de stedelijke Röntgen-inrichting. Deze beweert in opdracht van de geleerden in Petersburg te komen, om de Duitsche professoren op te wekken tot hervatting van het wetenschappelijk verkeer en ook tot een bezoek aan een congres te Petersburg. Ook de Neuheim, Op de Naturforscherversammlung had een Russische arts de deelnemers uitgenoodigd tot een internationaal geneeskundig congres te Petersburg. Verder wilden de beide heeren met geldelijke steun van de Russische regeering een soort plaatsingsbureau in Duitschland vestigen om aan Duitsche geleerden betrekkingen in Rusland te be-